

В. Хмарський

ACADEMIC INTEGRITY В США: КІЛЬКА СПОСТЕРЕЖЕНЬ 2015 РОКУ

*Я сподіваюсь,
що завжди матиму достатньо твердості і доброчесності,
щоб відстояти те, що я вважаю найбажанішим зі всіх звань –
репутацію чесної людини*

Дж. Вашингтон

Кілька минулих років новітньої історії України красномовно продемонстрували, що у вітчизняного суспільства нарешті розв'язана дилема: якого геополітичного і цивілізаційного вектору триматись — “західного” чи “північно-східного”. Очевидно, що основним цивілізаційним трендом для сучасної України є прагнення до досягнення як в економічному, так і у суспільно-політичному й культурному розумінні, тих стандартів, які ми традиційно визначаємо як “західні”. Після Революції Гідності бажання цього в українському суспільстві очевидне, незважаючи на запеклий опір “старої” системи. Важливо й те, що й західний світ позитивно реагує

на бажання здорових сил в Україні оновити свою країну, рухається назустріч, пропонуючи низку проектів, що дають можливість вивчити кращий світовий досвід у різноманітних царинах суспільного буття. Одним з них стала програма “ACADEMIC INTEGRITY IN THE U.S.”, яку організувало у 2015 р. посольство Сполучених Штатів Америки в Україні.

Насамперед хотілося б зробити кілька вступних ремарок. Перша з них торкається самого поняття, яким користуватимемося у подальшому — *academic integrity*. Словосполучення, що зараз активно циркулює у різноманітних суспільних сферах, має дві складові. З першою з них — *academic* — простіше. Воно походить від слова “Академія”, відомого ще з доби античності, як назва школи, у якій в IV столітті до н.е. читав свої лекції Платон¹. У добу Відродження Академія Платона стала зразком для різноманітних товариств, що займались розвитком мистецтв і наук. У модерну епоху академією почали називати наукові та навчальні установи найвищого рівня. Отже, поступово похідним від “академії” став прикметник “академічний”. Вітчизняні тлумачні словники свідчать, що цим визначенням почали називати все те, що пов’язано з найвищим рівнем у царині наук чи мистецтва — академічний рівень, академічний театр тощо, а також використовувати його як синонім до поняття “навчальний” — академічна група, академічна відпустка тощо. У західному світі традиція приблизно така сама. Наприклад, “Новий Вебстерівський словник” кінця ХХ століття подає два основних значення поняття “*academic*”, з яких можна виділити ще кілька: 1) науковий (*scholarly*); 2) що стосується школи, коледжу чи університету; 3) що більше має теоретичний інтерес, ніж практичну цінність; 4) член

університету; 5) що стосується школи Платона (буквально *academicus* — із середньовічної латини). Причому від цього поняття відокремлене інше — “*academical*” (те, що має стосунок до коледжу чи університету) та “*academician*” (член академії, особливо у випадку вчених або мистецьких товариств). Перший з наведених термінів, який вживається частіше, входить до словосполучень “*academic art*” (академічне мистецтво) та “*academic freedom*” (академічна свобода, що тлумачиться як інтелектуальна свобода у викладанні та навчанні без побоювання необґрунтованого звільнення або інших санкцій)² і, отже “*academic integrity*”.

Друга складова — “*integrity*” — більш складна для розуміння і сприйняття. Адже вона походить від пізньолатинських слів “*integer*” (ціле число), “*integrare*” (складати ціле) або “*integritas*” (цілісність). Переважна більшість слів з цим коренем стосуються математики. І лише термін “*integrity*” має виключення, оскільки на перше місце з трьох тлумачень поставлено “моральну чистоту”, “порядність” (*moral soundness, probity*), а потім — “цілісність, завершеність” (“*wholeness, completeness*”) та “якість або стан недоторканності” (“*the quality or state of being unimpaired*”)³. Самого ж терміну “*academic integrity*” у словнику немає. У лексичному й фразеологічному сенсі у минулому столітті і вітчизняному академічному тезаурусі це поняття годі й шукати.

Отже для сучасної української мови назване вище словосполучення є порівняно новим, що й породжує його різноманітні переклади — академічна чесність (найпоширеніший), академічна порядність, академічна доброчесність тощо⁴. Так, зокрема на “круглому столі” “Академічна чесність як

системна проблема вищої школи України: університет, викладач, студент”, який організували й провели 16 липня 2015 р. в інформагентстві Укрінформ Інститут розвитку освіти, Східноукраїнський фонд соціальних досліджень за підтримки Міжнародного Фонду “Відродження”, було використано цей термін у різних інтерпретаціях: “академічна доброчесність” (Г. Касьянов, 1-а хв.), “академічна чесність/нечесність” (Т. Фініков, 41-а хв.), та інші. Зазначимо, що присутній там міністр освіти і науки України С. Квіт (67-а хв.) звернув увагу на термінологічні складності у перекладі понять, що зараз входять до академічного обігу разом із світовим досвідом⁴. Щоправда на самому заході мова йшла більше про академічну культуру вищої школи та плагіат, що є лише складовою частиною об’єкту нашого розгляду.

У популярному сьогодні сучасному електронному словнику знаходимо три основних значення терміну “integrity”: 1) дотримання моральних та етичних принципів (adherence to moral and ethical principles); стійкість моральних якостей (soundness of moral character); чесність (honesty); 2) перебування в стані цілісності, повноти або незменшення (the state of being whole, entire or undiminished), наприклад — зберегти цілісність імперії (to preserve the integrity of the empire); 3) здоровий, неушкоджений або ідеальний стан (a sound, unimpaired or perfect condition), наприклад — цілісність корпусу корабля (the integrity of a ship’s hull). Отже, очевидно, що 1) моральний аспект значення перенесено цього разу на перше місце, і 2) там воно близьке поняттю “чесності”⁵.

Втім останніми роками у віртуальному просторі розгорнулася дискусія щодо спільного і відмінного між “honesty” та

“integrity”, причому у широкому діапазоні суспільного використання — від комерції до теології⁶. Вважаємо за потрібне звернути увагу на нюанси у використанні обох термінів у згаданій дискусії. Для зручності “honesty” перекладатимемо як “чесність”, а “integrity”, як “порядність”, наприклад: Honesty is being true in what you say, while integrity is being true in what you do (Чесність — бути правдивим у тому, що ти говориш, а порядність — у тому, що ти робиш); Honesty is giving your word, integrity is keep in git (Чесність — давати слово, порядність — дотримуватись його); Honesty is about adherence to the facts. Integrity is about conduct (Чесність — це про дотримування фактів. Порядність — це про поведінку); Honesty is the quality of being truthful and sincere, when a person refrains from lying to others and cheating. Integrity refers to doing the right thing at all times (Чесність — це якість бути правдивим і щирим, коли особа утримується від брехні іншим та омани. Порядність — робити правильні речі завжди); You can have honesty without integrity, but you can not have integrity without honesty (Ви можете бути чесним без порядності, але не можете бути порядним без чесності). Отже, “honesty” можна визначити як правдивість у словах, а “integrity” — як чесність або порядність у поведінці⁷.

У подальшому будемо використовувати словосполучення “академічна порядність” та “академічна чесність” як синонімічні. Вважаємо, що відрізнити їх і перекладати двома різними термінами доречно лише у випадках, коли обидва слова — “honesty” та “integrity” наявні у одному твердженні. Для розуміння поняття “academic integrity” сьогодні у віртуальному просторі запропоноване таке формулювання:

академічна порядність — це моральний кодекс або етична політика академічного середовища, що включає такі цінності як уникнення омани чи плагіату, дотримання академічних стандартів, чесності і ретельності у дослідженнях та академічних публікаціях⁸.

Друга ремарка присвячена проблемам етики у ретроспективному аспекті. Адже згадаємо, що поняття академічної чесності є продуктом модерної науки, що сформувалася в період з кінця XVIII до початку XX ст. Це не означає, що у минулому вітчизняного модерного суспільства не була присутня проблематика наукової етики. Наведемо лише кілька красномовних прикладів.

Перший — з історичної науки. Це конфлікт між харків'янином Дмитром Багалієм та киянином, а згодом одеситом, Іваном Линниченком. Перший з них у вересні 1882 року (всього через два роки і чотири місяці після завершення історико-філологічного факультету) захистив у Києві магістерську дисертацію “Історія Сіверської землі до половини XIV століття”. А другий — через рік опублікував у петербурзькому виданні “Журнал Министерства народного просвещения” розгромну рецензію на неї. Він довів, що з 310 сторінок дисертації Д. Багалія понад 100 виявились запозиченням з невеликої кількості дуже відомих праць, ще стільки ж — переклад з літописів на тогочасну російську мову, а решта — лише забезпечення текстового зв'язку між наведеними фрагментами. Причому рецензент ретельно вказав численні дослівні запозичення з праць відомих науковців, які автор подав як свої: “Автор вельми часто змішує свою особистість, свої думки з особистістю й думками інших письменників”. Рецензія

мала неабиякий резонанс, але наслідки її не були вагомими. Д. Багалій не втратив уже здобуту кафедру у Харківському університеті. А І. Линниченко ускладнив свої стосунки з науковим керівником, низкою колег по цеху, які вважали пріоритетним швидке написання дисертацій й просування “своїх” по кар’єрних сходах.

Цю історію докладно дослідив відомий український історик Олексій Толочко, якій на початку 90-х років ХХ століття поставив слушні запитання до своїх сучасників: “Що вирішує долю вченого і його праць: наукове сумління чи корпоративна солідарність? Скільки у науці важать партійні симпатії?”⁹. До честі Д. Багалія додамо, що це був єдиний випадок у його професійній біографії. У подальшому він не припускався подібних речей, написав низку фундаментальних праць і став, уже на початку радянської доби, одним з лідерів історичної науки в Україні. Більше того, дозволимо собі припущення, що саме ця історія стала тим потужним імпульсом, який впродовж всього життя стимулював Д. Багалія доводити, що ситуація з його магістерською дисертацією була лише дошкільною випадковістю.

Поява статті О. Толочка в цей період також є симптоматичним — адже серйозні науковці намагались ще на початку перехідної доби ставити питання академічної порядності. Проте у перше десятиліття незалежної України ця проблематика так і не потрапила у фокус суспільної уваги. Одним з кращих індикаторів стану справ можна вважати захист у 2000 р. докторської дисертації тодішнім головою Донецької обласної державної адміністрації та Донецької обласної ради народних депутатів (суміщення само по собі було порушенням

закону), а згодом прем'єр-міністром і президентом України В. Ф. Януковичем на тему “Управління розвитком інфраструктури великого промислового регіону”.

Завершення періоду “дикого капіталізму” 90-х рр., стабілізація економічної ситуації на межі століть, формування нової політичної еліти, намагання запровадити засади правої держави повернули у наукове середовище дискусію щодо принципів здійснення наукових досліджень. Проблематика академічної чесності стала предметом чисельних публікацій керівника міжнародного відділу Миколаївського державного університету імені Петра Могили Володимира Ромакіна. У статті 2002 року він проаналізував загальні проблеми академічної чесності у вищих навчальних закладах України і показав її відсутність як важку соціальну хворобу, лікуванню якої має суттєво сприяти інтеграція вітчизняного академічного середовища у світове. У цій праці були наведені численні приклади відповідного досвіду університетів США. Зауважимо, що в англomовній анотації для визначення академічної чесності використано термін “academic honesty”¹⁰.

Впродовж наступного десятиліття з'явилась ціла низка публікацій, присвячених академічній чесності, причому з очевидним зацікавленням у знайомстві з досвідом США. До них слід віднести: 2003 р. — В. Струнсе “Місія досяжна: підвищення академічної чесності в українській освіті”; Рей М. Джонс “Академічна корупція в Україні”; 2005 р. — Т. Ярошенко “Академічна нечесність та політична культура: порівняльний досвід (Україна – США)”; 2006 р. — В. Ромакін “Академічна етика як передумова верховенства права”; 2008 р. — М. Гриньова “Специфіка структурної організації та змісту діяльності

студентського самоврядування у вищих навчальних закладах США”; Л. Рижак “Євроінтеграція вищої освіти України: аксіологічний вимір”; 2009 р. — О. Цокур “Кодекс честі” в системі вищої освіти США”; 2010 р. — В. Ромакін “Мотивації, переконання та поведінка українських і американських студентів бакалаврату щодо норм академічної культури”; 2012 р. — Ю. Калиновський “Академічна чесність як чинник правового виховання студентської молоді”¹¹.

Наприкінці березня 2014 р. відбулась ІХ науково-практична інтернет-конференція “Альянс наук: вчений — вченому”, на якій чотири дослідники з трьох країн — Н. Гапон, А. Худзіцка-Чупала, С. Бортер та А. Люпіна-Вегенер (Польща, Україна, Швейцарія) оприлюднили доповідь “Формування академічної чесності у вищій школі: крос-культурний аналіз”. Цікавий матеріал було узагальнено в соціологічному дослідженні “Академічна культура українського студентства: основні чинники формування та розвитку”, проведеному в 2015 році Східноукраїнським Фондом соціальних досліджень спільно з Інститутом соціально-гуманітарних досліджень Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Саме у контексті посилення громадської уваги до проблем дотримання академічної доброчесності в Україні слід розглянути програму “Академічна чесність в США”, що була здійснена у лютому 2015 р.

Автором обрано хронологічний принцип викладу матеріалу, що дозволило дати загальну уяву про перебіг проекту, а також окреслити основні джерела, що стали об’єктом аналізу. Величезний масив інформації, який потрапив в

розпорядження учасників — виступи доповідачів, запитання/відповіді до них, ремарки під час кулуарних обговорень, що відбулись в особистих нотатках, неформальне спілкування з великою кількістю різноманітних осіб, ознайомлення з довідковими матеріалами до зустрічей, відвідання в ході підготовки до подорожі, під час неї та після неї величезної кількості сайтів — не завжди піддається точній ідентифікації та верифікації. Тому наголосимо, що у тих випадках, коли викладена інформація не підтверджена відповідними посиланнями, її варто сприймати радше як власний наратив автора.

Для участі у програмі за допомоги Міністерства освіти і науки України було сформовано групу з восьми науковців, які представляли всі регіони України. Учасники зібрались 5 лютого у посольстві США у Києві, де зустрілись з організаторами програми. Під час зустрічі було підкреслено, що у вищій школі США проблематиці академічної чесності, моніторингу за її дотриманням, охороні інтелектуальної власності приділяється особлива увага. Належне місце також було приділено нормам нового Закону України “Про вищу освіту” (2014 р.) про відповідальність здобувача, наукового керівника, офіційних опонентів, спеціалізованої вченої ради за прийом до захисту / захист дисертації (наукової доповіді), в якій виявлено академічний плагіат, визначена роль Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти в дотриманні академічної етики¹².

Сама програма була реалізована в період з 15 по 28 лютого 2015 року. Адміністратором програми став Міжнародний центр “Меридіан” (MERIDIAN INTERNATIONAL CENTER), що тісно співпрацює з Національною радою для іноземних

відвідувачів або Global Ties. До її маршруту було включено об'єкти, що знаходяться у Федеральному окрузі Колумбія (Вашингтон) та штатах Пенсильванія (Піттсбург), Юта (Солт-Лейк-Сіті, Прово), Массачусетс (Бостон).

Перебування у столиці США тривало з 15 по 18 лютого 2015 р. Воно розпочалося з організаційної зустрічі, на якій відбулося загальне ознайомлення з сучасною американською культурою, організацією освіти та системою вищої освіти у США. Наступним елементом програми стало відвідування Вищої школи політичного управління Університету Джорджа Вашингтона (GEORGE WASHINGTON UNIVERSITY або GWU), де директор магістерської програми із законодавчих питань доктор Стівен Білле (Steven Billet) прочитав оглядову лекцію про особливості державно-політичної системи та федеральної системи управління у США. Головний висновок полягав у тому, що складна, але ефективна система урядування, що створена у США дозволяє забезпечити координацію зусиль всіх штатів та здатна належним чином відповідати на виклики часу, в тому числі і у царині вищої освіти.

Цікавою була зустріч з редактором і одним з трьох засновників інтернет-газети INSIDE HIGHER ED (IHE “Вища освіта зсередини”) Скотом Джашиком (Scott Jaschik). Він представив це видання як нову модель мас-медіа, яка дає можливість максимально швидко забезпечити професійною інформацією академічне середовище. Стаття С. Джашика “Plagiarism Prevention Without Fear”¹³, яку він опублікував у 2010 р., інспірувала жваве обговорення в академічному середовищі¹⁴. Саме там вперше відбулось обговорення можливостей системи програмного забезпечення Turnitin, яка стала надзвичайно

корисним інструментом для самоконтролю та відповідної студентських робіт.

Заключного дня у Вашингтоні учасники були гостями Державного департаменту (U. S. DEPARTMENT OF STATE), який був одним зі спонсорів програми. Там відбулась зустріч з представниками Бюро європейських та євразійських справ — зокрема, старшим антикорупційним координатором Джорджем Кентом (George Kent), представником європейських і євразійських програм управління академічних програм обміну Річардом Меєм-молодшим (Richard Mei, Jr.), Рені Кніпер (Reni Kniper) — спеціалістом з програм обмінів, де відбулося ґрунтовне обговорення трансформаційних процесів в Україні.

Після цього відбувся візит до Департаменту освіти США (U. S. Department of Education), де під час зустрічі з його представницею Самбією Шіверс-Берклі (SAMBIA SHIVERS-BARSLAY) відбулась бесіда щодо особливостей організації системи освіти в США. Ключову роль у ній відіграють штати та місцеві шкільні ради, а сама система є дуже децентралізованою. Через це місце міністерства у системі є вельми скромним та обмежується розподілом федеральних фінансів на освіту, збиранням інформації про навчальні заклади (в США у 100 тисячах державних та 34 тисячах приватних шкіл, де працює 3 млн вчителів, навчається біля 55 млн. учнів) та моніторингом доступу до освіти. До його повноважень не входить: заснування навчальних закладів, розвиток навчальних планів, створення вимог щодо зарахування та навчання; визначення освітніх стандартів¹⁵. Основна частина фінансування освітніх потреб надходить не з федерального бюджету.

Майже половина (48%) надходить з бюджетів штатів, 39% — з бюджетів шкільних округів, а решта – пожертви приватних фондаций. Слід наголосити, що мова йде про фінансування закладів, які ми визначаємо як “публічні”.

Середня школа у США поділяється на початкову, середню й вищу середню. Остання включає 9/10-12 класи. Випускники середньої школи у переважній більшості складають стандартизований “Академічний оціночний тест” — SAT (“SCHOLASTIC ARTITUDE TEST” / “SCHOLASTIC ASSESSMENT TEST”). З ним конкурує ще один стандартизований тест для абітурієнтів — ACT (AMERICAN COLLEGE TESTING ASSESSMENT). Існує й ще один загальноосвітній тест — GED (GENERAL EDUCATIONAL DEVELOPMENT), який часто називають “другим шансом”, оскільки його складають особи, що з певних причин перервали своє навчання у середній школі. Важливою складовою оцінювання у США в XXI столітті є акцент на ступінь всебічного і гармонійного розвитку особистості, врахування її здібностей та громадської активності. Таким чином дуже вагомими стають рекомендація вчителя, якість написаного учнем есе, врахування адміністрацією потенційного внеску студента у збагачення студентського життя коледжу.

Серед університетів та коледжів у США домінують комунальні коледжі, якими опікуються переважно місцеві бюджети на рівні округів. Система акредитації вищих навчальних закладів у США є доволі складною, її загальну координацію здійснює громадська організація — Рада з акредитації вищих навчальних закладів — CHEA (THE COUNCIL FOR HIGHER EDUCATION ACCREDITATION). Процедури передбачають можливість як інституційної, так і програмної акредитації.

Існують також акредитаційні центри для різних видів професійної підготовки, наприклад, Національна рада з акредитації підготовки вчителів — NCATE (NATIONAL COUNCIL FOR ACCREDITATION OF TEACHER EDUCATION).

Заключною в рамках цього етапу програми була зустріч з співробітником Університету Джорджа Вашингтона Тімоті Терпстроу (Timothy Terpstra), який розповів про академічну чесність та етику у вищій освіті США та використання кодексів студентської поведінки. Він наголосив, що в американських умовах в боротьбі за академічну чесність етичний компонент переважає над юридичним. Основна увага при цьому звертається на тих, хто навчається. У професійному науково-освітньому середовищі ця проблема не є надто гострою, а суттєве порушення академічної етики зазвичай загрожує завершенням кар'єри та академічним остракізмом (припиненням спілкування, відсутністю запрошень на конференції, відмові в публікаціях тощо).

В цьому університеті завдання дотримання академічної чесності доручено спеціальному відділу. Роботу зі студентством очолює проректор і, водночас, виконавчий віце-президент з академічних питань (PROVOST & EXECUTIVE VICE-PRESIDENT FOR ACADEMIC AFFAIRS), якому підпорядковується заступник проректора і, водночас, декан зі студентських питань (VICE-PROVOST & DEAN OF STUDENT AFFAIRS). В його розпорядженні є шість співробітників, відповідальних за певні напрямки, одним з яких є старший заступник декана з питань профілактичної й оздоровчої роботи зі студентами (SENIOR ASSOCIATE DEAN OF STUDENTS WELLNESS & PREVENTION). Цьому керівнику підпорядковано п'ять управлінь, до функцій

одного з яких входить дотримання студентських прав та забезпечення їх відповідальності¹⁶.

Це управління складається з двох відділів – ввічливості й норм співтовариства (CIVILITY AND COMMUNITY STANDARDS) та академічної чесності. Управління бачить свої завдання в тому, щоб інформувати студентів про їх права та обов'язки як членів університетського співтовариства; виховувати студентів в дусі поваги до його стандартів та традицій; заохочувати студентів до відповідального прийняття рішень.

Основним документом, який регламентує відносини університету із своїми студентами є “Довідник прав та обов'язків студента” (GUIDE TO STUDENT RIGHTS & RESPONSIBILITIES)¹⁷, який включає – “Кодекс поведінки тих, хто навчається” (CODE OF STUDENT CONDUCT) та “Кодекс академічної чесності”. Як було зазначено, Кодекс було прийнято у 1976 р. і він досі не зазнав суттєвих змін. Відділ академічної чесності розглядає випадки порушення академічної етики, підтримує освітні ініціативи, організовує дисциплінарні процедури на підставі “Кодексу академічної чесності”¹⁸. Відділ співробітничав з Радами академічної чесності — представницькими органами студентів і викладачів у кожному навчальному підрозділі. Окремо для студентів та викладачів і співробітників пропонуються методичні рекомендації щодо дотримання академічної чесності¹⁹. Для фіксації порушення академічної чесності розроблена окрема процедура та форма документу (CHARGE OF ACADEMIC DISHONESTY FORM), яка подається до Відділу та Ради академічної чесності.

Було окреслено основні прояви академічної нечесності (за його висловом cheating або dishonesty): плагиат (plagiarism),

фальсифікація або підробка (falsification/forgery), фабрикація (fabrication), неоголошена допомога (facilitation), шахраювання загалом (cheating-generic form). В університеті створено процедури розгляду подібних ситуацій, в тому числі спеціальні пам'ятки для заявників (OVERVIEW FOR COMPLAINANTS) та відповідачів (OVERVIEW FOR RESPONDENTS), які передбачають 1) попередні слухання; 2) відкриті слухання у Раді академічної чесності; 3) закриті прийняття рішення “судом присяжних” Ради академічної чесності (ACADEMIC INTEGRITY COUNCIL HEARING PANEL) (п'ять осіб — три студенти, один з яких головує, та два викладача); 4) оголошення рішення і затвердження рекомендацій. Рекомендації на санкцію (має бути прийнята $\frac{3}{4}$ голосів, а виключення – одностайно) подаються проректорові, який приймає остаточне рішення²⁰.

Було наголошено, що хоча слухання відбуваються у змагальній формі, але це не є судовий процес, а радше — товариський суд. Адвоката можна залучати, але той не бере активної участі у розгляді справи. Обидві сторони мають право на апеляцію. Санкції щодо студентів, у разі доведення провини, можуть бути різноманітними — від відмови у зарахуванні певного завдання до виключення з університету. Зазвичай щорічно фіксується понад 100 випадків порушення Кодексу (причому про переважну більшість з них інформують он-лайн). Це приводить до 25-30 слухань. У 80% порушники визнають провину й погоджуються на санкції. Внаслідок цього щороку відбувається як мінімум одне виключення та низка відсторонень від занять, виставлення незадовільних оцінок або незаліків курсів. Проте занижувати оцінку за подібні порушення, якщо вони не були офіційно зафіксовані, заборонено.

На цій зустрічі було звернуто увагу на те, що на території США розташований Міжнародний центр академічної доброчесності (ICAI), який знаходиться у Рутландському (RUTLAND) інституті етики, що є підрозділом Клемсонівського (CLEMSON) університету. Зазначимо, що у червні 2015 р. в м. Брно (Чехія) цим центром було проведено конференцію “Вплив політики на боротьбу з плагіатом у вищій освіті в Європі”, а на початку 2016 р. він анонсував ще дві великі конференції — у лютому — щорічну (США, штат Нью-Мексико), а у березні — в Об’єднаних Арабських Еміратах (Дубай)²¹.

На наступному етапі відбувся переїзд групи до Пітсбургу (штат Пенсильванія). У Пенсильванії учасники програми перебували з 19 по 21 лютого. Цей штат визначають як “типово американський”, батьківщину незалежності США, який нині співставний за масштабом з Угорщиною²². Пітсбург є одним з провідних міст штату і нараховує 300 тисяч населення, а з агломерацією — 1,2 млн. До 80-х рр. ХХ ст. основу його економіки складала промисловість — переважно металургія. Наприкінці століття відбувся перехід до постіндустріальної економіки й основними її галузями стала сфера послуг — охорона здоров’я, освіта, фінансові послуги та нанотехнології.

У місті знаходяться сім університетів, найбільшим з яких є Університет Пітсбурга (UNIVERSITY OF PITTSBURGH) з майже 40 тисячами студентів та понад 4,5 тисячами викладачів та співробітників у 17 структурних підрозділах. Він є державним або публічним університетом (public university) штату. Згаданий вищий навчальний заклад має вельми високі рейтинги і входить до другого ешелону неофіційної “публічної Ліги плюща”, що включає 30 публічних навчальних закладів штатів США²³.

В перший день у Пітсбурзі увага була зосереджена на Університеті Пітсбурга та Університеті Дюкейн. Перебування в першому розпочалось зі знайомства з роботою Центру тестування, яке провів Ерік Аррово (Erik Arrovo), який продемонстрував використання новітніх технологій для забезпечення академічної чесності та справедливості під час тестування. Учасники програми спостерігали за умовами організації й безпосереднього проведення тестових випробувань студентів названого університету, а також їм дозволили ознайомитись зі зразками тестів (Sample test question) і пам'яткою для вступників у коледж з письмових навичок (Writing skills), літератури (Reading) та математики.

У другій половині дня було організовано зустріч з представниками факультету соціальних наук на чолі з помічником декана Школи Кеннета Дітріха (The Kenneth P. Dietrich School of Arts and Science) доктором Фредеріком Віланом (Frederick Whelan). Вони розповіли, як діють факультетські Кодекси та настанови з проведення розгляду студентських порушень академічної етики. На факультеті трапляється 10–12 таких порушень щорічно. Процедура виглядає як квазісудовий процес, але без участі юристів, як учасників. Кодекс спрямований не на покарання, а на профілактику порушень. Важливою запорукою уникнення непорозумінь і порушень є наявність сїллабусів курсів, які дають чіткий опис траєкторії вивчення курсу, містять рекомендації, регламентацію усіх видів робіт, методикау їх оцінювання.

Завершено роботу у цьому університеті було зустріччю з доктором Джеромом Розенбергом (Jerom Rosenberg), який відповідає в університеті за академічну чесність (RESEARCH

INTEGRITY OFFICER) та його колегами. Вони є складовою юридичної служби університету та забезпечують профілактику та розслідування порушень академічної етики. В рамках першого з цих напрямів вони співпрацюють зі всіма підрозділами з метою надання спеціальної он-лайн підготовки, яка містить так званий “модуль чесності”.

В рамках другого — організують боротьбу з проявами порушень принципів академічної чесності. Відзначимо, що в цьому університеті розроблено й опубліковано окремими брошурами чинні з жовтня 2008 р. “Засади політики щодо дослідницької чесності” (RESEARCH INTEGRITY POLICY) та оновлені у березні 2011 р. “Основні норми відповідального проведення наукових досліджень” (GUIDELINES FOR RESPONSIBLE CONDUCT OF RESEARCH). За їхніми спостереженнями часто порушення, зокрема плагіат, відбуваються від нерозуміння студентами його суті. Цікаво, що науковий керівник не несе відповідальності за плагіат підопічного. В той же час у разі власного порушення викладач може бути позбавлений навіть займаної посади. Втім це трапляється дуже рідко. Вельми корисним інструментом є антиплагіатна програма, яка відстежує заповичення на 32 мовах, включаючи корейську і японську. Слід зауважити — доказова аргументація є настільки сильною, що за багато років жодна з апеляцій, які, щоправда, торкаються не наукової, а процедурної сторони, не була задоволена.

Складовою цього етапу став візит до Університету Дюкейн (DUQUESNE UNIVERSITY OF THE HOLY SPIRIT), який є приватним католицьким університетом, заснованим у 1878 р. У десяти його навчальних підрозділах навчається біля 10 000 студентів та працюють понад тисячу викладачів.

В ході візиту директор докторських програм з навчальних технологій та лідерства доктор Джозеф Куш (Joseph Kush) розповів, як діють і як правильно організувати відповідні програми з метою запобігання порушень під час різноманітних контрольних заходів. Членам групи була надана можливість відвідати один з таких заходів у комп'ютерному класі. Цей заклад відрізняється відсутністю спеціальної служби чи співробітника, які б займались окремо проблематикою академічної чесності. У його структурі є управління (office) регулювання студентської поведінки, одним з чотирьох завдань якого є “відстоювати університетські норми академічної та особистої чесності і відповідальності”²⁴.

Регулює процес “Кодекс студентських прав, обов’язків та поведінки” (CODE OF STUDENT RIGHTS, RESPONSIBILITIES AND CONDUCT), який оновлюється кожного навчального року. Це доволі об’ємний 78-сторінковий текст, який детально регламентує студентське життя. Документ умовно можна розділити на три частини: 1) вступна; 2) основна, що включає вісім статей та 3) заключна, що складається з чотирьох блоків. Центральне місце займає розділ “Студентська політика” (Student policies), в якому дається визначення поняття академічної чесності, класифікуються порушення і перелічуються санкції, а також регламентується процедура розгляду справ, роль і функції її учасників. Згідно Кодексу розгляд таких справ покладено на Університетський комітет з академічної чесності, який складається з трьох викладачів, які обираються від всіх шкіл та бібліотеки та двох студентів, які також представляють всі школи. Комітет є дорадчим органом, а його склад перезатверджується Академічною радою університету²⁵.

Лише у Пітсбурзі група завітала до такого типу навчальних закладів як комунальний коледж — COMMUNITY COLLEGE ALLEGHENY COUNTY. На зустрічі представник цього закладу Ларрі Допарак (Larry Doparak) розповів про систему контролю у навчальних закладах такого типу та її роль у дотриманні академічної доброчесності. Згідно даних Американської асоціації комунальних коледжів нині у США нараховується понад 1100 таких навчальних закладів, у яких навчаються 8 млн. студентів. Популярність їх пояснюється тим, що після дворічного навчання студент одержує диплом associate degree, який дозволяє завершити в подальшому бакалаврську програму лише за два роки. Важливо також те, що навчання в таких коледжах коштує значно менше, ніж в інших. Студенти академічно не дуже навантажені, якщо не враховувати тієї обставини, що дві третини з них паралельно працюють, щоб заробити на поточне й майбутнє навчання.

Наукові дослідження у комунальних коледжах не передбачені. Проте інформаційні матеріали демонструють увагу до проблематики академічної чесності. Серед типових порушень відзначається плагіат та шахрайство²⁶. Слід зауважити, що вже в навчальних закладах такого типу створено систему протидії академічній недоброчесності, яка в цілому відповідає принципам й процедурам своїх “старших братів”.

Наступним етапом програми стало відвідування міста Солт-Лейк-Сіті (штат Юта), де програмою керувала Елісон Джеймс-Гарсія (Allison James-Garsia). Штат Юта — це вже макрорегіон “Захід США”. За даними Бюро перепису населення США цей штат є нині одним з швидкозростаючих, переважно за рахунок природного приросту населення і мормонська

філософія життя має у цьому виключне значення. Інститут Геллапа визнав цей штат найкращим для життя²⁷, причому 75 % його населення зайняті у сфері обслуговування, де чильне місце посідає освіта.

Впродовж триденного перебування у Юті група працювала на шістьох об'єктах — двох державних установах, трьох вищих і одному середньому навчальному закладі. Перша зустріч відбулась у департаменті освіти штату, де учасники програми були познайомлені помічником комісара з академічних і студентських справ Грегорі Бенсоном (Gregory Benson) з організацією системи вищої освіти. Вона склалась ще в кінці шестидесятих років ХХ ст. Нею керують Рада опікунів та комісар з вищої освіти. Університети цієї системи розподілені по всій території штату, а флагманом є Університет Юти (UNIVERSITY OF UTAH або UoU). Він разом Університетом штату Юта (у місті Логан) мають статус дослідницьких, ще три університети забезпечують підготовку магістрів, а решта вищих навчальних закладів — бакалаврів. У штаті є також два приватних університети та низка коледжів.

У бюджеті штату видатки на освіту є найбільшою часткою — 50%, з яких 10% направлено на вищу освіту. Це один з чинників, чому вартість навчання у Юті суттєво нижча, ніж у багатьох інших штатах. Незважаючи на це, пропозиція освітніх послуг перевищує попит на них, а між вищими навчальними закладами відчутна серйозна конкуренція.

В перший день відбувся візит до законодавчого органу штату, де на той час розглядалось питання щодо удосконалення освітнього законодавства. За пропозицією спікера конгресмени штату перервали роботу й зустріли оплесками

українську делегацію на знак солідарності у боротьбі проти зовнішньої агресії. Там відбулася коротка зустріч з Ребекою Едвардс (Rebecca Edwards), речницею палати представників, яка розповіла про політичну систему та економіку штату.

Знайомство з вищим навчальними закладами розпочалось з унікального Університету західних губернаторів (WESTERN GOVERNORS UNIVERSITY або WGU), який цілковито функціонує як електронний або онлайн-університет. Ідея створення такого вищого навчального закладу народилась у 1995 р. під час проведення Асоціації губернаторів західних штатів. Ініціатором виступив тодішній губернатор Юти Майк Левіт (Mike Leavitt), який бачив це як відповідь на виклики часу, коли населення, і отже й попит на вищу освіту, зростає, а публічних ресурсів для цього стає все менше. Губернатори домовилися, що новий університет, спрямований насамперед на західні штати, буде максимально використовувати технології дистанційного навчання, а мірою результатів буде розвиток компетенцій. Врешті як приватний неприбутковий заклад WGU почав з 1999 р. приймати студентів²⁸. Навчальний заклад швидко набув визнання в національному масштабі. У його чотирьох коледжах/факультетах (бізнесу, вчительському, інформаційних технологій та середнього медичного персоналу) наприкінці 2013 р. навчалось понад 43 тис. студентів зі всіх штатів, а також Пуерто-Ріко, Гуаму, Віргінських островів тощо. Особливої популярності він набув серед осіб зі скромним доходом (платня за рік у 2008 р. була 5800 доларів і відтоді не змінювалась). Середній вік студента — 37 років.²⁹

Систему контролю академічної чесності в університеті побудовано специфічно, що зумовлено дистанційною моделлю

навчання. Про це розповіла віце-президент з питань академічних досягнень доктор Саллі Джонстон (Sally Johnston). Особливий акцент під час навчання зроблено на виділенні індивідуального ментора або наставника (student mentor), який хоч і дистанційно, але щільно супроводжує студента. Під час контрольних випробувань вживається низка суворих правил: процедура відбувається під електронним контролем, спеціальна програма ідентифікує конкретного студента за допомогою різних засобів фіксації його самостійної роботи.

У WGU діє відділ академічної безпеки, що включає 14 осіб. В ньому працює т.з. “група з оригінальності”, яка контролює всі надіслані студентами тексти на наявність плагиату та надає рекомендації стосовно їх переробки, коли відсоток заповнення перевищує позначку у 30 пунктів. Всі прийняті тексти захищені копірайтом і окремо відділ займається розшуком тих, хто може продавати роботи (що опосередковано вказує на наявність цієї проблеми). Моніторингом порушень займається ще одна група — патруль. Якщо патруль їх знаходить, то направляє до співробітників підрозділу з академічної чесності. Дві третини порушників, як правило, зізнаються і половині з них надається дозвіл виправити помилки. Решта справ передається на розгляд до іншого органу — комісії зі студентської поведінки, яка складається з представників викладачів та адміністрації. Загалом такий досвід сьогодні для вітчизняних реалій видається перспективою майбутнього.

В Університеті Юти (UofU), де навчається понад 30 тисяч студентів, відбулась зустріч з помічником головного юрисконсульта Робертом Пейном (Robert Payne), який розповів про систему контролю студентських текстів та їх зберігання у

навчальному закладі. Він та його помічник відповідають як за поради студентам, так і розгляд ситуацій конфлікту інтересів. Життя в UofU дуже добре організоване. На його сайті оприлюднено спеціальну сторінку під назвою “Бібліотека правил” (REGULATIONS LIBRARY), яку розділено на 10 частин, що охоплюють всі сфери життя закладу — від загальних принципів політики до формування університетської портретної галереї. Сьома частина присвячена дослідженням і складається з семи розділів. Один з них торкається політики протидії порушенню правил під час проведення досліджень (POLICY FOR RESEARCH MISCONDUCT). В ньому докладно визначену мету, загальні підходи до реалізації цієї політики, вказані основні документи, на які вона спирається, визначена процедура та її наслідки.

Важливу роль відіграє “Студентський кодекс”, якій, звісно, лише незначною мірою присвячений цій проблематиці. До типових порушень віднесено фабрикацію, фальсифікацію, плагіат та присвоєння чужої праці (misrepresenting one’s work)³⁰. Будь-які скарги надходять до спеціального співробітника (RESEARCH INTEGRITY OFFICER), який ініціює роботу спеціальної комісії (INQUIRY COMMITTEE), що займається розглядом справи³¹. Дослідницька чесність (research integrity) потрапляє до зони моніторингу юридичного управління університету³², але не з позиції учасника процедур, а регулятора відносин. Було підкреслено, що кожен дослідник зобов’язаний інформувати цю службу про випадки порушень.

Наступного дня група вирушила у місто Прово, де розташований Університет Брігама Янга (BRIGHAM YOUNG UNIVERSITY або BYU). Університет є найбільшим релігійним

університетом у США — у 10 його коледжах навчається біля 34 тисяч студентів та працює понад 4 тис. викладачів³³. У ньому чітко сформульовано місію й цілі, оскільки ВУУ “створений, підтриманий і керований Церквою Ісуса Христа святих останніх днів”, то має “допомогти людям у їх прагненні до досконалості та вічного життя”³⁴.

У ВУУ відбулось кілька зустрічей, на яких було розглянуто історію навчального закладу, засади його функціонування, особливості навчання та складу студентської корпорації, систему моніторингу академічної чесності. Тон їм було задано виступами віце-президента зі студентського життя Джанет Шерман (Janet Scharman) та декана Джона Белла (John Bell) на тему “Релігійний університет та погляд на академічну чесність”. Подальша робота була продовжена у Вілкінському студентському центрі помічником декана Кейсі Петерсон (Casey Peterson). Ознайомленням з роботою університету керував виконуючий обов’язки віце-президента з міжнародних питань Ерленд Петерсон (Erlend Peterson), який особливо підкреслив увагу навчального закладу до мовного аспекту. В ньому викладається близько 80 мов і 78% студентів володіють іноземними мовами.

Промовці наголосили на постійній увазі до забезпечення збалансованого освітнього процесу, який складається з трьох частин — загальних дисциплін (історичної, мовної, загальнонаукової, суспільствознавчої підготовки), семи релігійних курсів (в т.ч. й світових релігій), дисциплін спеціалізації. В центрі уваги знаходиться формування гармонійної особистості, для якої моральні цінності займають пріоритетне місце. Тому культивується нетерпимість до всіх проявів

аморальності — підказок, плагіату, порушень прав інтелектуальної власності, неповаги до інших, “брудної мови”.

Особливості ВУУ пов’язані з його релігійним характером. У студентському товаристві, яке на 98% складається з мормонів, існує окремий “Кодекс честі”, який побудований на духовних засадах цієї релігії і дуже сильно впливає на всі сторони життя. Його основними настановами є: будьте чесними; живіть цнотливо і доброчесно; дотримуйтеся закону і правил кампусу; використовуйте пристойну лексику та виявляйте повагу до інших; утримуйтеся від алкоголю, тютюну, чаю, кави та шкідливих речовин; регулярно відвідуйте церковну службу; дотримуйтеся стандартів університетського дрес-коду і догляду за собою, заохочуйте інших дотримуватись Кодексу честі. Але на подив сторінка “Політики адміністративної чесності” (Academic Honesty Policy) виявилась без відкритого доступу³⁵. В цілому методика забезпечення академічної чесності виявилась схожою на інші університети. Для проведення тестів виділено цілий будинок. Впродовж року виявляють приблизно 15 випадків порушення Кодексу. В ВУУ практикують своєрідне спокутування провини — від вибачення до волонтерської праці.

Заключним об’єктом програми в Юті став візит до середнього навчального закладу у містечку Ліндон (Оак САНЬОН JUNIOR HIGH SCHOOL). Там відбулось ознайомлення з організацією навчального процесу за допомоги заступника директора Джима Янга (Jim Young).

Останнім етапом програми стало місто Бостон (штат Массачусетс), яке знаходиться у Новій Англії, що включає шість штатів Східного узбережжя. Основою економіки штату

є фінансова діяльність, високотехнологічні, наукомісткі галузі промисловості; розробка інформаційних технологій; охорона здоров'я та вища освіта³⁶. Всього у штаті працює 121 вищий навчальний заклад, а більшість з них зосереджено у Бостоні, який вважається неофіційною столицею Нової Англії. Серед них Гарвардський університет, заснований ще 1636 р., який складає разом з сімома іншими найреспектабельнішими і престижними навчальними закладами Лігу плюща³⁷.

Вже у перший день учасники програми завітали до Північно-Східного університет (NORTHEASTERN UNIVERSITY) та Массачусетського університету (UNIVERSITY OF MASSACHUSETTS або UMassBoston). У першому з них зустріч відбулась в управлінні студентської поведінки та розв'язання конфліктів (OFFICE OF STUDENT CONDUCT AND CONFLICT RESOLUTION), яку проводила його директор Мері Вегман (Mary Wegmann). Навчальний заклад було засновано 1898 року як вечірній інститут для молоді, який згодом набув сучасного вигляду й назви — Північно-Східний університет. Він є приватним дослідницьким університетом, що складається з дев'яти підрозділів — переважно коледжів, до складу яких входять факультети, школи та центри, у яких навчаються 18,5 тис студентів, в тому числі близько 3 тисяч магістрантів та докторантів³⁸. Сьогодні університет відомий спеціальною програмою, за якою студенти навчаються вісім семестрів в університеті і паралельно мають до трьох семестрів виробничої практики. За цією програмою заклад має величезну кількість комерційних і некомерційних партнерів як в США, так і за кордоном. У 2003 р. газета US NEWS & WORLD REPORT назвала університет кращим з тих, що мають подібні програми³⁹.

Згадане вище управління займається широким спектром проблем. Вони відповідальні за випуск щорічного студентського довідника, у якому викладені “Університетські правила” (UNIVERSITY REGULATIONS), які складаються з восьми розділів. Один з них, самий короткий, “Кодекс честі” дозволимо собі навести цілком в оригіналі, оскільки це всього одне речення, подане у вигляді присяги: “On my honor, I pledge to up hold the values of honesty, integrity (підкреслення наше – В.Х.) and respect that are expected of me as Northeastern student” (Клянусь честю, я обіцяю відстоювати такі цінності, як чесність, порядність і повагу, які очікують від мене як від студента Північно-Східного університету)”⁴⁰. У наступному розділі “Правил”, яким є “Кодекс студентської поведінки”, згадано академічну чесність, але зроблено відсилку до одного з подальших розділів — “Загальні правила”, де у підрозділі “Політика і процедури” визначено основні засади політики в цій царині, деталізовані види порушень з наведенням прикладів по кожному⁴¹. В університеті активно використовують багатомовну антиплагіатну програму Turnitin.

Окремої уваги заслуговує практика Університету Массачусетса, який є конгломератом п’яти вищих навчальних закладів (чотирьох університетів), де разом навчаються понад 70 тисяч осіб⁴². Там увазі учасників було запропоновано три доповіді з проблематики академічної чесності, які координувала заступник директора управління глобальних програм Ела Кійовська (Ela Kijowska) разом зі своїми колегами заступником проректора Шуйлер Корбан (Schuyler Korban) та помічником заступника проректора зі справ студентів Маурою Мест (Maura Mast). Ця проблематика входить

до компетенції управління по роботі зі студентами. Саме з питань академічної чесності щосеместрово розглядають 30-50 справ, пов'язаних з плагіатом, представленням чужої роботи як своєї (що особливо поширено серед іноземних студентів), використанням тієї самої роботи у різних курсах, шпаргалками, складанням іспиту іншою особою, написанням роботи на замовлення тощо. Під час розгляду справи комісія користується принципом “презупції чесності”. У разі доведення провини робиться запис у особистій справі, рецидив призводить до відсторонення у навчанні на семестр. Якщо порушник подає апеляцію, то створюється комітет з числа викладачів і студентів, який пропонує санкції проректорові й той приймає остаточне рішення. Разом з тим у UMassBoston половина апеляцій задовольняється.

Доповідачі активно підкреслювали впливовість “Кодексу студентської поведінки” (STUDENT CODE OF CONDUCT), чинного з червня 2014 р., яким опікується управління по роботі зі студентами. Документ складається з 14 розділів і лише чотири останніх присвячені досліджуваній проблематиці (“Academic honesty”, “Academic honesty violations”, “Academic dishonesty procedures”, “Academic dishonesty sanctions”) і разом посідають у ньому вельми скромне за обсягом місце — менше десятої частини⁴³.

У заключний день першим навчальним закладом, який відвідали учасники програми, став Саффолкський університет. Цей заклад найменш титулований серед відвіданих у Бостоні — він не потрапляє у жоден з визнаних міжнародних рейтингів та й в США йде у четвертій сотні⁴⁴. Але розташований у самому центрі Бостона, цей приватний університет,

є дуже компактним і користується попитом у студентів. В управлінні зі студентських справ відбулась зустріч з трьома співробітниками — деканом у справах студентів доктором Ненсі Столл (Nancy Stoll), першим заступником декана Енн Койні (Ann Coyne) та помічником декана Елізабет Чінг-Буш (Elizabeth Ching-Bush) — на якій мова йшла про поведінкові стандарти в студентському співтоваристві. Певною знахідкою адміністрації можна визнати чотиристорінкове ілюстроване видання “Пам’ятка з академічної чесності. Своїми словами” (A GUIDE TO ACADEMIC HONESTY. IN YOUR OWN WORDS). У закладі існує цілий комплекс роботи у цьому напрямку — крім розповсюдження названої брошури здійснюються презентації для нових студентів (орієнтаційні програми), проводяться вступні семінари, проблематика академічної чесності є складовою багатьох навчальних програм курсів (syllabus). У цьому закладі класифікують основні види порушень: шахраювання на іспитах (cheating), плагіат, нечесна поведінка (dishonest conduct) та несанкціоноване співробітництво (unauthorised collaboration). Приймаюча сторона продемонструвала відкритість та готовність до співпраці й надала навіть форму для відповідної записки щодо порушень академічної чесності та інших порушень (ACADEMIC HONESTY & CLASSROOM DISRUPTION REPORTING FORM).

На завершення всієї програми відбувся візит до Массачусетського технологічного інституту (MASSACHUSETTS INSTITUTE OF TECHNOLOGY або MIT), який курувала координатор приватних турів та спеціальних візитів до MIT Кімберлі Нельсон (Kimberly Nelson). До спільноти цього університету причетний 81 Нобелівський лауреат, 56 володарів Національної

медалі з науки та 28 — медалей з технології та інновацій. В ньому навчається 4,5 тис студентів та майже 7 тисяч аспірантів. У п'яти підрозділах (школах), працює понад тисячу професорів, а весь персонал складає майже 12 тис.осіб (при співвідношенні студент – викладач — як 8:1)⁴⁵.

На зустрічі було обговорено три доповіді. Спочатку виступила менеджер з комунікацій управління декана зі студентського навчання Анна Баббі Клейн (Anna Babbi Klein) на тему “Запобіжні дії щодо академічної чесності”. Вона зазначила, що для профілактики порушень реалізується наступний комплекс заходів: розповсюдження посібника з академічної чесності (кожен першокурсник отримує свій примірник), він є також у кожного викладача; силами викладачів сповіщаються правила вивчення кожного з курсів через згадуваний вже syllabus; регулярно проводяться дні академічної чесності; впроваджено декілька модулів відповідного онлайн курсу.

У доповіді “Вивчення доказів щодо плагіату” директор програми з письма, риторики і професійної комунікації професор Сюзан Лейн (Suzanne Lane) розповіла про опитування серед першокурсників щодо обізнаності у цій проблематиці, що дозволяє визначити обсяг знань на цю тему студентів-початківців та випускників. Перевірка знань правил цитування джерел у першокурсників виявляє, що половина з них робить це неправильно, а відсутність належного оформлення цитування не обов'язково означає академічну нечесність, а дуже часто - елементарну недбалість. Основним висновком стало — академічній чесності треба цілеспрямовано вчити і культивувати її. Тому в МІТ з цією метою функціонує навіть

спеціальний семінар (workshop), який самі студенти визнали вельми корисним (70%).

Третім був колективний виступ представника комітету з дисципліни досліджень професора Сюзан Флінн (Suzanne Flynn) і директора управління зі студентських справ Кевіна Крафта (Kevin Kraft) “Огляд політики МІТ щодо академічної чесності та Комітету з дисципліни та моніторингу академічної чесності”. Згаданий комітет має не каральне, а виховне спрямування, та керується презумпцією чесності студентів. До кола його уваги входять не лише академічна чесність, а також порушення дисципліни, пов’язані з алкоголем, сексуальним насильством та іншим. Процедура розгляду є традиційною: оголошення підозри — виклик на бесіду — встановлення факту — зустріч фігуранта з професором задля обговорення ситуації. Переважна більшість визнають свою провину. Наступним етапом стає з’ясування масштабу порушення і перевірка чи не має це характер рецидиву.

В більш складних випадках справа розглядається професором, який ініціює скаргу або заяву у відповідний Комітет, про що й повідомляють порушника. У студента є три варіанта дій: 1) не реагувати, очікувати розгляду та покарання; 2) надати пояснення у довільній формі, яке не матиме практичних наслідків і лише долучається до справи або 3) вимагати слухань (це робиться у випадках, коли студент відчуває несправедливість — наприклад, коли наявні дві однакові роботи, а звинувачують одного). У залежності від масштабу і складності справи до її розгляду залучається різна кількість учасників — від окремих членів комітету чи його голови, підкомітету до зібрання повним складом (у разі оскарження справ).

Традиційно юристи не беруть участі у слуханнях, оскільки слухання не мають характеру юридичної процедури.

Кількість слухань має тенденцію до збільшення — за 2009-2014 рр. відбулося зростання від 26 до 61 випадку. Пропорція між порушеннями за хронологічний рік (від липня 2013 по червень 2014 року) виглядала так: 1) шахрайство (49%), недозволені форми співпраці (23%), плагіат (7%), інші — решта. По наслідках розгляду приймаються рішення про санкції — переробка завдання і зниження по ньому оцінки, виставлення нульового балу за тести у межах курсу, оголошення оцінки “F” за курс, відсторонення від занять (*suspension*).

До панельної дискусії про роль Комітету з дисципліни приєдналися голова названого Комітету МІТ професор Роберт Редвайн (*Robert Redwine*) та професор Шейла Віднелл (*Sheila Widnall*). Було зазначено, що Комітет складається з 6 осіб, має високий ступінь незалежності від адміністрації. Як виявилось, у МІТ функціонує чи не найпотужніша система моніторингу академічної чесності. Визначальним в ній є діяльність Комісії з академічної відповідальності, доповідь якої “Сприяння академічній чесності” (*Fostering Academic Integrity*) у квітні 1992 р. стало програмною на наступні десятиліття. Саме у цьому закладі ще в 2005 р. вперше підготовлено і в подальшому перевидано найдокладніший довідник з академічної чесності (*ACADEMIC INTEGRITY AT THE MASSACHUSETTS INSTITUTE OF TECHNOLOGY: A HANDBOOK FOR STUDENTS*. – Boston, 2014. – 35 p.)⁴⁶.

Представлений досвід США із забезпечення академічної чесності є надзвичайно актуальним для України сьогодні. Хоча університети США демонструють колосальне розмаїття

у всіх сферах освітньої діяльності, кожен з них реалізує принцип гарантування академічної порядності. Дотримання академічної доброчесності у вітчизняному освітньому процесі повинно стати індикатором якісних змін в академічній культурі нашого суспільства. Ці трансформації потребуватимуть відповідної перебудови всього життя нашої вищої школи, впровадження нових норм поведінки і моніторингу їх дотримання, формування нетерпимого ставлення до крадіжки інтелектуальної власності. Надзвичайно актуальним в цій ситуації є вивчення європейських практик, а, особливо, досвіду наших найближчих сусідів, які ідуть в цьому напрямі на кілька кроків попереду.

Лише дуже системна, послідовна і багаторічна робота в цьому напрямі призведе до бажаних змін академічної культури, утвердження імперативу академічної доброчесності, формування нових поколінь громадян, що розділяють такі ідеали.

Використані джерела:

1. Словник античної міфології / Уклад. І. Я. Козовик, О. Д. Пономарів; Вступ. стаття А. О. Білецького; відп. ред. А. О. Білецький. – 2-е вид. – К.: Наук. думка, 1989. – 240 с.
2. NEW WEBSTER'S DICTIONARY AND THESAURUS OF THE ENGLISH LANGUAGE. – Dunbury, SC, 1993. –P.4.
3. Ibidem. – P. 502.
4. <https://www.youtube.com/watch?v=yZBD0bz9eCs>
5. <http://dictionary.reference.com/browse/integrity>
6. Це лише вершина айсбергу
<http://www.chipscholz.com/2012/02/10/honesty-vs-integrity-whats-the-difference/>
<https://answers.yahoo.com/question/index?qid=20080722232735AAV2O04>
<http://www.lifecoachexpert.co.uk/integrityhonestyimportantattributes.html>
<http://www.meltdata.com/articles/difference-between-honesty-integrity.html>
<http://www.exampleessays.com/viewpaper/88357.html>
<http://www.differencebetween.com/difference-between-honesty-and-vs-integrity/>
<http://www.enotes.com/homework-help/what-difference-between-honesty-integrity-74821>
<http://www.slideshare.net/Annecloost/honesty-and-integrity>
<https://rdsouza.wordpress.com/2014/01/07/honesty-vs-integrity/>

<http://allianceforintegrity.com/integrity-articles/honesty-is-not-synonymous-with-integrityand-we-need-to-know-the-differencefor-integrity-is-what-we-need/>

<https://www.quora.com/>

What-is-the-difference-between-integrity-and-honesty

<http://dmitriykozlov.com/why-are-honesty-and-integrity-so-important/>

7. За наведені у двох попередніх абзацах лексичні спостереження вдячний добродієві Петру Войцехівському.
  8. https://en.wikipedia.org/wiki/Academic_integrity
  9. Толочко О. Дві не зовсім академічні дискусії (І.А.Линниченко, Д.І.Багалій, М.С.Грушевський) // Археографічний щорічник. – 1993. – Випуск 2. – С.93-95.
  10. Ромакін В.В. Академічна чесність у вищій освіті / В.В.Ромакін // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. – 2002. – Педагогіка. – Вип. 7. – Т. 20. – С. 23-28.
  11. Гриньова М.В. Специфіка структурної організації та змісту діяльності студентського самоврядування у вищих навчальних закладах США / М.В.Гриньова // Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. – Серія: Педагогічні науки. – 2008. – Вип. 145. – С. 156-158;
- Калиновський Ю. Ю. Академічна чесність як чинник правового виховання студентської молоді / Калиновський Ю. Ю. // Гілея: науковий вісник : Зб. наук. пр. – К., 2012. – Вип. 63 (№8). – С. 477–482;
- Рей М. Джонс Академічна корупція в Україні / Рей М. Джонс // Прозорість і корупція в системі вищої освіти України. – К. : Таксон, 2003. – С. 261-267;
- Рижак Л. Євроінтеграція вищої освіти України: аксіологічний вимір / Л. Рижак // Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. – Філософські науки. – 2008. – Вип. 11. – С. 27-37;
- Ромакін В.В. Академічна етика як передумова верховенства права /

В. В. Ромакін // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. – 2006. – Педагогіка. – Вип. 33. – Т. 46. – С. 174-179;

Ромакін В. В. Мотивації, переконання та поведінка українських і американських студентів бакалаврату щодо норм академічної культури / В. В. Ромакін // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. – 2010. – Педагогіка. – Вип. 123. – Т. 136. – С. 34-41;

Струнсе В. фон. Місія досяжна: підвищення академічної чесності в українській освіті / В. фон Струнсе // Прозорість і корупція в системі вищої освіти України. – К.: Таксон, 2003. – С. 272-275;

Цокур О.С. “Кодекс честі” в системі вищої освіти США / О.С. Цокур // Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. – Серія: Педагогічні науки. – 2009. – Вип. 150. – С. 57-62;

Ярошенко Т. Академічна нечесність та політична культура: порівняльний досвід (Україна – США) / Т. Ярошенко // Покликання університету: Зб. наук. пр. / Відп. ред. О. Гомілко. – К.: РІА “Янко”; “Веселка”, 2005. – 304 с.

12. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
13. <https://www.insidehighered.com/news/2010/01/26/plagiarize>
14. http://www.roanoke.edu/inside/a-z_index/academic_affairs/academic_integrity/resources_for_faculty/talking_about_academic_integrity
15. OVERVIEW OF THE U. S. DEPARTMENT OF EDUCATION. – Washington, D.C., 2010. – P.9-10.
16. <https://students.gwu.edu/sites/students.gwu.edu/files/downloads/DSA%20Org%20Chart%20-%20October%2015.pdf>
17. <http://studentconduct.gwu.edu/about>
18. <http://studentconduct.gwu.edu/academic-integrity>
19. <http://studentconduct.gwu.edu/guidance-students-faculty>

20. <http://studentconduct.gwu.edu/academic-integrity-council>
21. www.academicintegrity.org
22. <http://prousa.info/regions>
23. https://en.wikipedia.org/wiki/Public_Ivy
24. <http://www.duq.edu/life-at-duquesne/student-services/student-conduct/about-us>
25. http://www.duq.edu/Documents/student-conduct/_pdf/student-code-book-15-16b.pdf
26. <http://www.theatlantic.com/business/archive/2012/12/the-fastest-growing-states-in-america-and-why-theyre-booming/266541/>
27. <http://www.gallup.com/poll/156449/Utah-Poised-Best-State-Live.aspx>
28. http://www.wgu.edu/about_WGU/WGU_story
29. WESTERN GOVERNORS UNIVERSITY. 2013 ANNUAL REPORT. – 8 p.
30. <http://regulations.utah.edu/academics/6-400.php>
31. <http://regulations.utah.edu/research/7-001.php>
32. <http://legal.utah.edu/legal-services/research-compliance.php>
33. THE MISSION OF BRIGHAM YOUNG UNIVERSITY AND THE AIM OF A BYU EDUCATION. – Provo, Utah, 2014. – 20 с.
34. <https://policy.byu.edu/view/index.php?p=26>
35. <https://cas.byu.edu/cas/login?service=https%3A%2F%2Fpolicy.byu.edu%2Fview%2Findex.php%3Fp%3D10>
36. http://prousa.info/massachusetts_economics
37. http://prousa.info/massachusetts_people
38. <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/northeastern-university?ranking-dataset=133819>
39. [https://uk.wikipedia.org/wiki/Північно-Східний_університет_\(США\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Північно-Східний_університет_(США))

В. Хмарський

40. NORTHEASTERN UNIVERSITY. UNDERGRADUATE STUDENT HANDBOOK. 2014-2015. – Boston, 2014. – P.5.
41. Ibidem. – P.38-41.
42. https://www.unipage.net/ru/675/university_of_massachusetts_boston
<http://ru.knowledgr.com/00170542/МассачусетскийУниверситет>
43. STUDENT CODE OF CONDUCT. UNIVERSITY OF MASSACHUSETTS BOSTON. – Boston, 2014. – 44 p.
44. https://www.unipage.net/ru/672/suffolk_university
45. MIT FACTS 2015. – Cambridge, Massachusetts, 2015. – 55 p.
46. <http://studentlife.mit.edu/citizenship/cod>